

קנין ל"ד ׀ "מתרחק מן הכבוד" _____ תרז

קנין ל"ד
"מתרחק מן הכבוד"

פתח דבר:

במאמר הבא נאריך בגנות הרדיפה אחר הכבוד, ונביא על כך מקורות מדברי רבותינו ז"ל.

נתמקד בנזק הרב שתכונה זו גורמת לעלייתו הרוחנית של האדם, ובפרט לאפשרות לקנות מדרגות בתורה, ובכך נבין מדוע ה"מתרחק מן הכבוד" נמנה בין קניני התורה.

הרודף אחר הכבוד - בהכרח יש לו טרדות ומניעות

רבינו הגר"ח מוולאז'ין בספרו רוח חיים (אבות פ"ד מ"א) כותב בזה"ל:

"יזהר שלא יהיה לו בלבו שום גאווה וגבהות, שלזה בודאי אין שום מבוא בעולם שיזכה להשגת החכמה, כי מי זה הפתי וכסיל שיחשוב שבגדלותו וגבהותו חכים יתקרי. כי אם צריך עוד להתרחק שלא יהיה העולם נוהגים בו כבוד, כי אף אם הוא מצד טהרת לבו היה שפל רוח ולב נשבר אך אם בני אדם נוהגים בו כבוד בכל עת ורגע, זה גם כן מניעה גדולה מאוד להשגת החכמה ועבודה, כיון שהוא מכובד בין הבריות בהכרח יש לו טרדות ומניעות.

ונראה שעל זה התפלל מר בריה דרבינא (ברכות דף יז.) "ונפשי כעפר לכל

תרח _____ תורה דיליה

תהיה פתח לבי בתורתך" - היינו שתהיה נפשי נחשבת לכל הבריות כעפר ממש, שלא ינהגו בי כבוד ואז יכול להיות פתיחת לב בתורה ולרדוף אחר המצות.

ואף מי שבני אדם מכבדין אותו בעל כרחו על כל פנים צריך שיקבע בלבו שאין בו שום מעלה ולא יתפעל מאומה מהכבוד אפילו כחוט השערה, ואיזהו חכם הלומד מכל אדם, ואין לו באמת שום כבוד וגדולה וכו"ל", עכ"ל.

מבואר מדבריו, אדם אשר מקדיש את עתותיו לרדיפה אחר הכבוד - הדבר תופס את זמנו וטורד את מחשבתו, הוא מוכרח להופיע באירועים ציבוריים בכדי שיראו אותו, יש לו צורך לדבר בפני קהל שומעים, וכיו"ב. כל אלו טורפים וגוזלים ממנו את שארית הזמן שנותרה בידו ללימוד התורה, ותורה מה תהא עליה?

מדוע יש "להתרחק" מן הכבוד?

באמת יש להתבונן בלשון קודשם של חז"ל, מדוע צריך להתרחק מהכבוד, מדוע לא די להישמר ולהיזהר מהכבוד?

אך באמת לאחר התבוננות הדבר פשוט בתכלית, אם לא מתרחקים כמטחוי קשת מן הכבוד, אזי קשה עד בלתי אפשרי להינצל ממנו.

וכך ביאר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל בשיחות מוסר (מאמר תאות הכבוד): בכל הנאות העולם הזה, כיון שנהנה אדם מהם עד גבול מסויים הרי הוא שבע, ושוב לא נותר בו "בית קיבול" להתאוות עוד. שונה היא בתכלית תאות הכבוד, מדובר בתאוה שאינה גשמית ואין בה ממש, ולכן לא שייכת בה שביעה, וכאותו אחד שממלא רוח בחופניו שאין לדבר גבול, ועל כן הלוקים ברדיפה אחר הכבוד שוקעים בכך עד מעבר לצווארם ללא כל סימני עייפות.

זהו הטעם שמרדיפה אחר "כבוד" יש להתרחק!

הגאון בעל האבני נזר זצ"ל התבטא: "המשנה באבות אומרת, הקנאה

קנין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תרט

והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, אך בעוד מקנאה ותאוה ניתן להימנע, מכבוד אין אפשרות אלא להתרחק".

גם בימי הזקנה יש יצר לרדוף אחר הכבוד

לרדיפה אחר כבוד אין גיל, ואפילו מי שהגיע לימי הזקנה, אם לא עבד על עצמו ימשיך לרדוף אחר הכבוד.

ידוע המעשה עם הגאון רבי יהודה ליב חסמן זצ"ל, בביתו התקיימה אסיפה של גדולי התורה להכריע בענין שעמד על הפרק, ונחלקו הדעות ולא הצליחו להגיע לעמק השווה. קם זקן ונשוא פנים אחד, ואמר: "דעו נא רבותי! הן כבר זקנתי ואין פני לרדיפת הכבוד, על כן קבלו את דעתי כי היא האמת הטהורה מכל רב".

בשומעו זאת קם הגרי"ל חסמן זצ"ל על רגליו ואמר: "אני מוחה על דברי הרב הלז שאמר שזקן הוא ובטלה הימנו תאות הכבוד, נהפוך הוא, מי שרודף אחר הכבוד בנעוריו מעט ירדוף אחריו בזקנותו הרבה, כי ידוע שכאשר נחלש אצל האדם אחד מהחושים מיד מתחזק חוש אחר, ולכן לעת זקנה עת רפיון הרצונות והתאוות, ממילא תתגבר ותתחזק אצלו רדיפת הכבוד!"

ובספר שם משמואל מובא בשם האדמו"ר רבי מנחם מנדל מקוצק זצ"ל: "לעת זקנותו של אדם כאשר מסתלקים ממנו כבר כל התאוות, עיקר מלחמתו של היצר עליו הוא בענין הכבוד והגאווה".

"אי אפשר להיות עבד נאמן לקונו כל זמן שהוא חס על כבוד עצמו!"

ועל כן כתב הרמח"ל זצ"ל בספרו מסילת ישרים (פרק יא): "יתרה עליה חמדת הכבוד, כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו. הנה ירבעם בן נבט

תרי _____ תורה דיליה

לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד, הוא מה שאמרו ז"ל (סנהדרין קב.): "תפסו הקדוש ברוך הוא בבגדו ואמר לו, חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו, מי בראש? אמר לו, בן ישי בראש. אמר לו, אי הכי לא בעינא". מי גרם לקרח שיאבד הוא וכל עדתו עמו? אלא מפני הכבוד, ומקרא מלא הוא (במדבר טז, ט): "ובקשתם גם כהונה".

ומסיים הרמח"ל זצ"ל: "כלל הדברים, הכבוד הוא מן המכשולות היותר גדולים אשר לאדם. ואי אפשר לו להיות עבד נאמן לקונו כל זמן שהוא חס על כבוד עצמו, כי על כל פנים יצטרך למעט בכבוד שמים מפני סכלותו".

על האדם לחזור בתשובה על "רדיפת הכבוד"

כתב הרמב"ם זצ"ל (הלכות תשובה פ"ז ה"ג): "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה כגון זנות וגזל וגניבה, אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו, כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מהן - מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן, מן הכל צריך לחזור בתשובה. ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה, שבזמן שאדם נשקע באלו, קשה הוא לפרוש מהם, וכן הוא אומר יעזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו".

וידועים דברי רבינו החתם סופר זצ"ל: שונה היא הנאת הכבוד משאר ההנאות, מפני שמדובר בהנאה רוחנית, ולפיכך על כל "כבוד" שרחשו לו בעולם הזה, מנקים לו כנגדה משכר המצוות והמעשים הטובים שעשה, בעולם הבא!

הלומד לא למטרת כבוד, תמיד תשרה עליו שמחה!

כאן המקום לומר: הסיבה העיקרית לכך שבני תורה אינם רואים ברכה בלימודם, היא מפני שכל מטרת לימודם היא לשם כבוד. יש בזה עובדה ידועה, וכך סיפר הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל בספר פניני רבינו בעל הקהילות יעקב (ח"א עמ' ט):

פעם אחת נכנסתי לרבינו הסטייפלר זצ"ל יחד עם בחור אחד שלא ראה

קנין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תריא

סימן ברכה בתלמודו, כתבנו את הדברים על דף, ועוד לפני שהגשתי אותו לרבינו זצ"ל, כבר פנה אל הבחור במתק לשונו הזהב:

אתה יודע מדוע ישנם בחורים ש"נשבר להם" מהלימוד, מה שנקרא בשפה הישיבתית - "משבר"? יש לכך רק סיבה אחת: מפני שהם לומדים, וחושבים על הכבוד! הוא רוצה שראש הישיבה יחזיק ממנו... שיכבדו אותו... כואב לו שחבירו יודע יותר ממנו... ושחבירו שואלים באמצע השיעור והוא אינו שואל... כל זה גורם לו צער רב, וקנאה עזה אוכלתו, עד שבסופו של דבר הוא מקבל "משבר".

אך בחור יקר דע לך! האמת היא, לימוד התורה נועד רק בשביל דבר אחד ויחיד, כעבור מאה ועשרים שנה כשיגיע האדם לעולם האמת - עולם הנצח, שם שום ענין בעולם אינו תופס חשיבות! לא רכוש, לא נכסים, רק דבר אחד ויחיד - "תורה"! ולא זו בלבד, כל אחד ואחד יבחן על ידיעותיו בתורה, וכך יאמרו לו: עמוד וערוך מקרא שקרית ומשנה ששנית!

כל התורה שאדם לומד בכל ימי חייו, אמורה להיות מוקדשת אך רק לתכלית זו, שלא יבוש ולא יכלם לעולם ועד, בעולם האמת הנצחי.

וכאשר אכן לימודו הוא לתכלית זו בלבד, אזי לא איכפת לו מכל עניני כבוד! ושום קנאה לא תעלה על לבו! לא מזיז לו אם מחזיקים ממנו כאן... ואם מכבדים אותו כאן... שום דבר לא איכפת לו! כי כל מחשבותיו נתונות רק להוסיף עוד ועוד תורה, לעולם שכולו תורה.

ואז אין לו "משברים", אלא תמיד הוא בשמחה...!

זוהי עצה נפלאה להצליח בלימוד, לדעת ולהשריש בלב, כי לימוד התורה אינו בכדי להשיג מעמד, או בשביל שבני תמותה יעריכוהו, אלא פשוט שלהקב"ה תיהיה נחת רוח מלימודו, כי זוהי תכלית הלימוד - ללמוד למען הלימוד. וכאשר הלימוד הינו לשם התורה ולא למטרות צדדיות ניתן אפוא ללמוד עם חשק רב בכל "מקצועות התורה", ולא רק בסוגיות שהינו מעלה בדעתו שישאלו אותו עליהם...

תריב _____ תורה דיליה

חמודה גנוזה שאתה משתעשע בה

להמתיק את הדברים יש להביא מה שסיפר הגאון רבי משה שפירא שליט"א:

התורה נקראת "חמודה גנוזה" כמבואר במסכת שבת (דף פט. ט.) שהגמרא מביאה מה שמשה רבינו ע"ה אמר להקב"ה: רבונו של עולם חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום וכו'.

בימי נעורי שאלתי את הגרא"א דסלר זצ"ל, מה פירוש הלשון "שעשוע", שאתה משתעשע בה.

(וכן דוד המלך ע"ה אמר בתהלים (ק"ט, צב): "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי").

וביאר לי שעשוע אין לו תכלית אחרת, אלא המעשה שנעשה הוא לצורך עצמו בלבד, ואינו כמטרה להגיע לתכלית, אלא בו נמצאת התכלית עצמה.

התורה, תכליתה נמצא בה עצמה, אין בתורה דבר שמתכוון למה שהוא חוץ לתורה, אלא בו עצמו. ושעשוע בתורה היינו שההתעסקות בתורה, אין זו התעסקות לתכלית אחרת, אלא לעצמה, התכלית זהו גילוי ולימוד התורה. עכ"ד.

ואם נדע את הדברים הללו אז נוכל לעסוק בתורה בלי שום מטרה אחרת אלא לשם התורה עצמה, ובלי שיהיה אכפת לו לאדם אם מכבדים אותו או לא, כי הרי הלימוד היינו המטרה!

והצנע לכת? - עם ה' אלוֹקֵיךָ!

דבר נאה שמעתי לפני שנים רבות בשם ראש ישיבת פורת יוסף הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל: יש לשאול, כיצד ניתן לדרוש מאדם לעבוד את ה' אך ורק לשם שמים ללא כוונה שיראו ויעריכו אותו, הרי הדבר הוא הפך טבעו של האדם, אשר משתוקק למעט כבוד והערכה מהזולת, והאיך יוכל להגיע לדרגה שכל מעשיו יהיו בהצנע לכת?

קנין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תריג

ותירץ על פי הפסוק (מיכה ו, ח): "והצנע לכת עם ה' אלוקיך", ניתן לפרש את הפסוק בדרך של שאלה ותשובה: ואם תשאל "הצנע לכת" כיצד? כלומר, הרוצה לעשות את מעשיו והליכותיו בהצנע לכת, מהי הדרך הנכונה ליישם זאת הלכה למעשה חרף הקושי הגדול ללכת נגד טבעו. את התשובה מורה לנו המשך הפסוק: "עם ה' אלוקיך" - כלומר, עליך לדעת, אינך לבד, הקב"ה רואה ומסתכל עלינו בכל עת, ואם תדע ותרגיש שהינך תחת עיניו הפקוחות בכל עת ובכל זמן, לא תהיה זקוק יותר להערכה מבני אדם ומהסביבה.

הלימוד - אך ורק מתוך אהבת ה'

דברים נפלאים השמיע הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א בהספדו על אביו הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, וכך אמר: היום כל אחד שלומד נשבר כעבור כמה שנים מכך שלא יצא "חזון איש"... אמא ז"ל ידעה שאבא זצ"ל "לומד תורה" וזהו העיקר! לא בשביל שיצא ממנו משהו...

היו לנו שני סבים משני הצדדים שלמדו תורה אך ורק לתכלית של לימוד התורה, והם לא חיכו לשום דבר...

כאשר אבא זצ"ל הלך לכהן כראש ישיבת "קול תורה", אמר לנו סבא, אינני מבין מדוע הוא צריך לעשות זאת, הרי הוא יושב ולומד טוב... גם פה יש תלמידים... רק לאחר שהובהר לו שמדובר בהרבצת תורה בקנה מידה גדול יותר, הוא הסכים לצעד של אבא זצ"ל.

כי לא היתה להם שום מטרה מלבד "לימוד התורה", מרוב אהבתם אותה, ולא היה אכפת להם מאף אחד בעולם. והלומד על מנת לשמש במשרה כל שהיא, זוהי אינה אהבת תורה!

הדברים מפורשים במדרש שמואל שכתב בביאור הקנין "מתרחק מהכבוד" - שאינו לומד בשביל שיקרא רבי או חכם ויכבדוהו האנשים, רק בשביל אהבת ה'.

"קומי רוני בלילה" - לא לשם כבוד

כאן המקום להזכיר שוב את ביאורו הנפלא של המשך חכמה זצ"ל (ויקרא

תריד _____ תורה דיליה

פ"ג פ"ב): איתא בשילהי מנחות - "ת"ח העוסקים בתורה בלילה, מעלה הכתוב כאלו עסוקים בעבודה, שנאמר (תהלים קלד, א): "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות", ובסוף מסכת תמיד איתא: "כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו", שנאמר (איכה ב, יט) "קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה'".

וביאר המשך חכמה זצ"ל, מה המכוון ב"לימוד בלילה", וז"ל:

"עוד יש לומר, דהכוונה של לימוד בלילה הוא שלומד בעת אופל לא לכבוד רק בסתר, בצנעא, בעת הדחק. והלומד על מנת להתכבד או לעשות רב או להשלים את נפשו הוא כזורע ואחרי כן כשבא לעת התועליות נעשה כקוצר, וזה "הזורעים בדמעה ברינה יקצורו" (תהלים קכו, ה) - נאמר על כל מפעלות האדם אם לא בא עדיין התכלית נעשה כזורע לאיזה פעולה ואין זה שעת רינה. אבל העוסק בתורה במסתרים ולבלי לאיזה תכלית רק התקשרותו לתורה הוא התכלית אם כן השכר שלו הוא משיג בעת עסקו בתורה, וזה "קומי רוני בלילה", שתיכף בעת הלימוד ירונן מטוב לב, כי קשור הוא להשם יתברך מדי עסקו בתורה וטועם נועם התורה האלוקית ודו"ק". עכ"ל.

הרודף אחר הכבוד - נעשה נטול "שאיפות"

נקודה נוספת טמונה ב"מתרחק מן הכבוד", כי מדת הכבוד היא מניעה גדולה להתעלות בלימוד התורה, כי כאשר מכבדים אותו והוא חושב שהכבוד הזה ראוי ומתאים לו, נוצרת תחושה בלבו - "כבר הגעתי למילוי תפקידי", כלומר - אני תלמיד חכם מספיק גדול שהרי כולם מכבדים אותי כבר, ואיני צריך לעמול ולטרוד בלימוד, בסוגיות קשות, או בשעות לא נוחות וכיו"ב, וכך כידוע אי אפשר לגדול!

מלבד זאת - ה"שאיפות" האמורות לבעור בלבו של כל צורב לגדול בתורה, נגדעות באיבן, היות ומסתפק הינו בהישגים שכבר הגיע אליהם.

הרודף אחר הכבוד - מאבד את השכל

רצינו להעלות נקודה נוספת.

חז"ל הקדושים לימדונו שעל ידי הרדיפה אחר הכבוד, אדם עלול להגיע

קניין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תרטו

למצב של איבוד הדעת ומאזני ההיגיון, עד שבעקבות זאת הוא עושה מעשים מחוסרי טעם לחלוטין.

בספר שיעורי דעת (מאמר ואת צנועים חכמה) כותב הגאון רבי יוסף יהודה ליב בלוך זצ"ל יסוד גדול עד למאוד בסודם של כוחות הנפש, והנני מעתיק דבריו:

"כל אדם אינו משוחרר מהתחשבות עם סביבתו, כי אי אפשר לו לאדם לעשות איזה פעולה בפני אחרים שלא יתפוס מקום במחשבתו בהרהור כיצד מתייחסים לזה אנשי סביבתו, ודבר זה גורם הפסד לחכמה משתי בחינות:

א. מכיון שמחשבתו אינה נתונה רק לענין גופו, וטרודה גם בענינים אחרים, וזה מונע אותה במדה ידועה מלחדור לתוך תוכה של החכמה.

ב. כשנמצאים בסביבתו אנשים אחרים מתעורר אצלו הרצון למצוא חן ולהתכבד בעיניהם, ואם כן עלול שיטעה במשפטו ולא תצא הפעולה בטהרתה כפי הדרוש".

אזהרת ה"פרי מגדים" זצ"ל למורי ההוראה

בוא וראה עד היכן הדברים מגיעים: כתב הפרי מגדים זצ"ל בתחילת שו"ע יורה דעה בכללי ההוראה - "המורה המעיין בהוראה צריך להיזהר שלא ימצאו אצלו אנשים בלתי ידועים לו, מפני שיטרידו מחשבתו מלכוון לאמיתה של הלכה".

הוא אשר דברנו, כי על ידי טרדת המחשבה יחסרו לו העיון וההעמקה הדרושים לברר את הדין לאמיתו, ואף עלול הוא לטעות על ידי שיפסוק את הדין קודם העיון הנכון מפני רצונו להתכבד. וברור אפוא כי מחשבה מטרידה מעין זו מונעת את רכישת החכמה.

פרעה נהפך לרשע מפני היותו "רודף אחר הכבוד"!

וז"ל המדרש תנחומא (שמות אות ה) על הפסוק "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף": - "דבר אחר, ויקם מלך חדש" - והלא הוא פרעה?

תרטז _____ תורה דיליה

אלא שאמרו לו המצרים בא ונזדווג לאומה זו, אמר להן: שוטים, עד עכשיו אנו חיים משלהם והיאך נזדווג להן עכשיו, אלולי יוסף לא היה לנו חיים. כיון שלא שמע להם הורידוהו מכסאו ג' חדשים עד שאמר להם כל מה שאתם עושין הריני עמכם, והעמידוהו"...

המדרש מלמדנו דבר מפתיע, מחד גיסא - פרעה היה בו יושר והכרת הטוב כלפי עם ישראל, ולכן התבטא "אילולי יוסף לא היה לנו חיים", אך מאידך גיסא - לאחר שהורידוהו מכיסאו במשך ג' חדשים, הסכים לעשות את כל מה שהורוהו, ולא זו בלבד אלא אף ציווה להשליך את כל הזכרים ליאור, והניח את הנולדים כאילו היו לבנים בתוך החומות, ואף שחט מאות מילדי ישראל על מנת לטבול בדמם כשהיה מצורע, עד שלבסוף אמר "לא ידעתי את ה'", וכמבואר בחז"ל.

וצריך להבין מה השתנה אצלו, עד שבזמן כה קצר של ג' חדשים, הנהגותיו ומחשבותיו התהפכו בנפשו מן הקצה אל הקצה?

וראיתי בספר עם לבבי אשיחה (ח"ב עמ' קצא) לבאר באופן זה: בפרשת מקץ (בראשית מא, מ) כתוב שאמר פרעה ליוסף הצדיק - "אתה תהיה על ביתי ועל פיך ישק כל עמי רק הכסא אגדל ממך", ויש לבאר מדוע היה לו צורך לומר "רק הכסא אגדל ממך", הרי פשוט שאינו בא להחליף אותו כמלך? ועוד קשה, שבהמשך (פסוק מד) כתוב: "ויאמר פרעה אל יוסף אני פרעה". וכי לא ידע יוסף מי הוא המדבר אליו?

אלא מונח כאן יסוד גדול, מדת הכבוד היתה טבועה עמוק בדמו של פרעה מאז ומקדם, ולכן אף על פי שהיה בו שכל והגיון רב, וגם היה אדם עם יושר, וידע להכיר גדולה ליוסף, אך כל זאת בתנאי שלא יחסר לו מאומה מהכבוד הנצרך לו.

ועל כן אף שאמר לעמו "שוטים אתם, אילולי יוסף לא היה לנו חיים", כשנגע הדבר בכבודו - שהורידוהו מכיסאו ג' חדשים ולא צייתו לדבריו ולא כבדו אותו, הדבר הוציא אותו לחלוטין משיווי משקלו, ומכאן ואילך לא מדת היושר והכרת הטוב הנחו את דרכיו, אלא מדת הכבוד שלטה עליו, והיא זו שהנהיגה אותו, ועל ידה נעשה ל"פרעה הרשע"!

קנין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תריז

הדברים נוראים, עד היכן מדת רדיפת הכבוד עלולה להשפיע על אדם, עד שמאבד את שכלו ושאר תכונות נפשו.

הרודף אחר הכבוד - עלול להפסיד הכל!

במסכת סנהדרין (דף קב.) מספרת הגמרא על ירבעם בן נבט: "מאי אחר?" אמר רבי אבא: אחר שתפשו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו, ואמר לו: חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן, אמר לו, מי בראש? - בן ישי בראש - אי הכי לא בעינא."

לכאורה יש להבין מדוע ירבעם בן נבט שאל את הקב"ה "מי בראש?" הרי כבר נאמר לו מהו סדר הדברים - "אני ואתה ובן ישי", מה צורך יש לשאול זאת פעם נוספת?

בעלי המוסר מבארים: רדיפת הכבוד כל כך בערה בקרבו עד שרצה לשמוע שוב ושוב את הדברים בצורה ברורה יותר, ובעקבות זאת טעה ועשה את שטות חיו, הוא ויתר על טיול עם הקב"ה בגן עדן - עונג נפלא שאין לתאר. וכל כך למה? מפני שלא מסוגל היה לשאת בתוכו את המחשבה שהוא נחשב פחות מזולתו!

רבים וגדולים נכשלו בחמדת הכבוד!

בספר מסילת ישרים (פרק יא - בפרטי מדת הנקיות) מביא הרמח"ל זצ"ל דוגמאות מאישים נוספים, מה גרמה להם הרדיפה אחר הכבוד. ונעתיק מדבריו שהם כקילורין לעינים!

"יתרה עליה חמדת הכבוד, כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו.

הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד, הוא מה שאמרו זכרונם לברכה (סנהדרין קב.): "תפסו הקדוש ברוך הוא בבגדו ואמר לו, חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו, מי בראש? אמר לו, בן ישי בראש. אמר לו, אי הכי לא בעינא."

תריח _____ תורה דיליה

מי גרם לקרח שיאבד הוא וכל עדתו עמו? אלא מפני הכבוד, ומקרא מלא הוא (במדבר טז, י): "ובקשתם גם כהונה". וחכמים זכרונם לברכה (במדבר רבה יח ב) הגידו לנו כי כל זה נמשך מפני שראה אליצפן בן עוזיאל נשיא והיה רוצה להיות הוא נשיא במקומו.

ועיין שם בדבריו שהביא עוד כמה משלים וסיים וזה הלשון:

כללו של דבר - הכבוד הוא הדוחק את לב האדם יותר מכל התשוקות והחמדות שבעולם.

ולולי זה, כבר היה האדם מתרצה לאכול מה שיוכל, ללבוש מה שיכסה ערותו, ולשכון בבית שתסתירהו מן הפגעים והיתה פרנסתו קלה עליו ולא היה צריך להתיגע להעשיר כלל, אלא שלבלתי ראות עצמו שפל ופחות מרעיו מכניס עצמו בעובי הקורה הזאת ואין קץ לכל עמלו.

על כן אמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ד מכ"א): "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם". והזהירונו (שם פ"ו מ"ה): "אל תבקש גדולה ואל תחמוד כבוד". כמה הם שמתענים ברעב וישפילו את עצמם להתפרנס מן הצדקה ולא יתעסקו במלאכה שלא תהיה מכובדת בעיניהם מיראתם פן ימעט כבודם. היש לך הוללות גדול מזה? ויותר ירצו בבטלה המביאה לידי שעמום ולידי זימה ולידי גזל ולידי כל גופי עבירות, שלא להשפיל מעלתם ולהבזות כבודם המדומה. ואמנם, חכמינו ז"ל, אשר הורונו והדריכונו תמיד בדרכי האמת, אמרו (אבות פ"א מ"י): "אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות". ואמרו עוד (פסחים ק"ג): "פשוט נבילתא בשוקא, ולא תימר גברא רבא אנא, כהנא אנא". ואמרו עוד (בבא בתרא ק"י): "לעולם יעבוד אדם עבודה שהיא זרה לו ואל יצטרך לבריות".

כלל הדברים: הכבוד הוא מן המכשולות היותר גדולים אשר לאדם. ואי אפשר לו להיות עבד נאמן לקונו כל זמן שהוא חס על כבוד עצמו, כי על כל פנים יצטרך למעט בכבוד שמים מפני סכלותו. זה הוא מה שאמר דוד המלך עליו השלום (שמואל ב' ו, כב): "ונקלתי עוד מזאת והייתי שפל בעיני". והכבוד האמיתי אינו אלא ידיעת התורה באמת. וכן אמרו ז"ל (אבות פ"ו

קנין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תריט

מ"ג): "אין כבוד אלא תורה, שנאמר (משלי ג, לה): "כבוד חכמים ינחלו", וזולתה אינו אלא כבוד מדומה וכוזב, הבל ואין בו מועיל. וראוי הנקי להנקות ולהטהר ממנו טהרה גמורה, אז יצליח", עכ"ל.

הבריחה מהכבוד של מרן החזו"א זצ"ל

מרן החזון איש זצ"ל (קובץ אגרות ח"א כ') כותב כמה הנהגות הראויות לבן ישיבה אחד, ובתוך דבריו כותב לו וז"ל: "שלא לעשות שום מעשה הנובע מרצון של כבוד חלילה, ולפרוש מדבר הגורם לכבוד".

ובספר מעשה איש (ח"ג עמ' רב) מסופר, שהרב אריה שכטר שליט"א בהיותו בן י"ב שנה, ראה את מרן החזון איש זצ"ל עומד בצהריים ליד פתח בית מדרשו. ניגש אליו, והחזון איש זצ"ל אמר לו: "כמה שמח אני ששמחת תורה של השנה חל בשבת, ולא יוכלו לשאת אותי על הכסא לישיבת פוניבז!"...

זו היתה דרכו לברוח מן הכבוד, וזו היתה הנהגת כל הגדולים שנזהרו בכל מאודם להתרחק מן הכבוד.

מדת ההצנעה של הגאון רבי חיים ברים זצ"ל

הגאון רבי חיים ברים זצ"ל היה מגדולי תלמידיהם של גדולי הדור באותה תקופה - החזון איש זצ"ל, הבריסק'ר רב זצ"ל, ורבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, למרות זאת היה בורח מהכבוד באופן מבהיל, ובכל ימיו התפלל בדמעות שלישי שלא יתפרסם!

כידוע הוא נהג לסגף את גופו בכל מיני סיגופים והרבה לעשות תעניות, אך בחכמה מופלגת עשה כל טצדקי דאפשר, בכדי להצניע זאת מכל סובביו שלא יכירו בו שהוא מתענה.

וכך מסופר בספר תולדות חייו "שנות חיים": אחד ממקורביו התקשר אליו פעמים רבות בשעות הצהריים המאוחרות לברר, "האם כבר אכלתם היום?" רבי חיים זצ"ל שלא רצה חלילה לשקר, תפס כוס תה בידו וכך ענה לו: "זה עתה הנני מחזיק בידי כוס תה!"

תרכ _____ תורה דיליה

מחזה די נפוץ היה בעת שהיסב בשמחות ובחתונות, ובראש השולחן היו עמו גדולי תורה ויראה, רבנים, אדמורי"ם וכו', כולם עקבו אחריו לראות כיצד נעשית "עבודת האכילה" שלו, מה עשה? פתח את פיו בדברי שבח והלל על טיבם של המאכלים, ונשא דברי הלל על הטבח ועל הקייטרינג - "איזה מאכלים טעימים הם בישלו", ובזה הוציא את הספק מלב כל הנוכחים אשר בטוחים היו שאינו מתענה.

עוד מסופר עליו: פעם קרא לבנו בקול רם, "מרדכי! ממאכל זה הינך חייב לטעום, הוא כל כך טעים!"

לפעמים היה שואל האם הכינו כבר "טחינה" לסעודה! וכל זה עשה בגאונות נפלאה על מנת שלא ירגישו בו שהוא מתענה, כל כך התרחק מן הכבוד.

וכך הוה מרגלא בפומיה: "על כל משהו של כבוד שמקבל האדם בעולם הזה, הדבר בא על חשבון הכבוד המגיע לו בעולם הבא!"

מהנהגת הגאון בעל ה"אילת השחר" שליט"א

עוד רגע קט אדברה: נפגשתי פעם עם הרב יצחק רוזנגרטן שליט"א, נאמן ביתו של מרן בעל ה"אילת השחר" שליט"א, ביקשתיו, ספר לי נא דבר מה מהנהגותיו של רבינו שליט"א בענין ההתרחקות מהכבוד. מיד ענה לי "להתרחק מן הכבוד?? זהו הגראי"ל שטיינמן שליט"א!"

הוא סיפר שכמה שבועות קודם לכן, הגראי"ל שליט"א סיפר להם מעשה שמעולם לא סיפר!

כאשר התגורר בשוויץ בזמן מלחמת עולם השנייה בצוותא חדא עם רעו הגאון רבי משה סאלאבייצ'יק זצ"ל. ידוע היה באותה תקופה כי ניתן למצוא את מיטתו סדורה במשך כל שעות היממה, כלומר הוא לא ישן בה כלל. כשנשאל על כך האם נכון הדבר, הוא אכן אישר זאת, אך נהג לציין כי סיבת הדבר מפני שחושש הינו מאיסור שעטנז! כך הסתיר את התמדתו במשך שנים רבות.

קנין ל"ד ☞ "מתרחק מן הכבוד" _____ תרכא

עוד סיפר לי באותה הזדמנות: הגראי"ל שטיינמן שליט"א התבטא פעם, "בחיים לא פגע בי איש", והדברים נפלאים כיצד אפשרי הדבר? אך באמת ההסבר בכך הוא פשוט, כיון שלא החזיק מעצמו כלל וכלל, על כן לא הרגיש אי פעם שפוגעים בו!

והוסיף ואמר: כל המריבות והמחלוקות הנפוצות כל כך בדורנו, שורשן הוא מהרדיפה אחר הכבוד!

"כל מה שאומר לך בעל הבית עשה חוץ מצא"

יש עובדה מעניינת עם בעל השפת אמת זצ"ל, פעם אחת הגיע לעיר וורשא, והתאכסן שם בבית אחד ממכריו הנגידיים. היות שמטבעו הרבי זצ"ל היה שקדן גדול ומיעט בנסיעות, על כן כל נסיעה שלו היתה מאורע נדיר, וכשהגיע לאכסנייתו בוורשא התאספו המון עם על מנת לכבדו ולקבל את פניו.

בעל האכסניה מצדו הכין "כיבוד" הראוי לאורח חשוב שכזה, אולם השפת אמת זצ"ל הודיע לו כי מוותר הינו על הכיבוד. הרהיב בעל הבית עוז בנפשו ושאל: הרי אמרו חז"ל "כל מה שאומר לך בעל הבית עשה, חוץ מצא".

ענהו השפת אמת זצ"ל במתק לשונו: היא הנותנת, חז"ל אמרו חוץ מצא, כלומר אם בעל הבית תובע ממך דבר שהוא בגדר "צא" אינך מחוייב לציית לו, והרי שנינו, שלשה דברים מוציאים את האדם מן העולם, ואחד מהם כבוד, אתה המכבדני רוצה להוציא אותי מן העולם, וממילא איני חייב לשמוע!...

וראוי לשנן את מה שרבי ישראל בעל שם טוב זצ"ל נהג לומר: כאשר מכבדים את האדם בעולם הזה, מיד מפשפים במעשיו בעולם העליון לבדוק האם אכן ראוי הינו לאותו כבוד שחולקים לו, ואם חס ושלום הוא אינו ראוי לכך, אזי הכבוד נהפך עבורו לרועץ וצרה!

"ה' מלך גאות לבש" - הגאווה רק כמלבוש!

אמנם לעיתים צריכים להתנהג במידת הכבוד והגאות, וכמו שכתוב

תרכב _____ תורה דיליה

(דברי הימים ב' יז, ו) "ויגבה לבו בדרכי ה'", אבל עם זאת ראוי לדעת את הדברים הבאים:

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל נהג לומר על הפסוק (תהלים צג, א):
"ה' מלך גאות לבש" - אפילו בעת שיש לעשות שימוש במדת הגאווה כאשר יש בכך צורך לעבודת ה', בכל זאת יש לדעת ולהפנים שמדות אלו הם רק בגדר "לבוש", כלומר כמו הבגדים שלובשים אותם בעת הצורך, ואחר כך פושטים אותם, כמו כן הוא ענינם של הכבוד והגאווה שרק כאשר זקוקים להם "לובשים" אותם מפני הכורח, אך זהירות רבה נדרשת שלא יהפכו חלק ממהות האדם, אלא רק בגדר מלבוש. זו הכוונה "גאות לבש"!

צריכים "להתרחק מן הכבוד" במקום הראוי ובזמן הראוי...

כמו כן, עלינו לדעת שצריכים "להתרחק מן הכבוד" במקום הראוי ובזמן הראוי.

הגאון בעל ה"פרי מגדים" זצ"ל כותב בהקדמת ספרו "שושנת העמקים" דברי מוסר ומתאונן שם שהיה פעם בעיר אחת וראה שאנשי המקום אינם מניחין תפילין דר"ת, וכששאל אותם לפרש הדבר, השיבו לו דזה משום שכתב מרן המחבר זצ"ל בשולחן ערוך או"ח (סי' לד ס"ג) דמי שאינו ראוי, שלא יניח תפילין דר"ת דמיחזי "כיוהרא".

וכותב הפרי מגדים זצ"ל, שאחר כך כשנכנס לבית המדרש וראה שני אנשים מתקוטטים ביניהם בקול רעש גדול עבור איזה עניני כבוד, שאל אותם: הרי תפילין דר"ת אינכם מניחים מחמת חששא דמיחזי כיוהרא, ועכשיו בעבור כבוד פעוט הינכם עושים מריבה גדולה!?!...

זה שדברנו, צריכים לדעת איך ומתי "להתרחק מן הכבוד", וכשמתנהגים בזה בצורה הנכונה אז זוכים לקנין התורה.

